

de Guadalajara; és un «lugar» *Zurita* a la vall de Piélagos, que és prop i al Sud de la ciutat de Santander. En fi, un riu *Zorita* afl. esq. de l'*Eresma* que neix uns 30 k. al SO. de la ciutat de Segòvia i desemboca uns 18 k. al NO. d'aquesta ciutat; i un altre riu, *Zorita*, afl. esq. del riu *Oca* (que ho és de la dr. de l'Ebre), neix uns 25 k. NNE. de Burgos.

Àrea vasta, i eloqüent per al lingüista i dialectòleg: els 2/3 d'aquests llocs són fora de les zones on es podria admetre un substrat mossàrab que justificués la conservació sorda d'una -r- intervocàlica pre-romana; i d'altra banda la gran majoria són ben lluny dels territoris de substrat basc estricte, on es podria admetre que el basc s'hagués mantingut fins endins de l'Edat Mitjana.

ETIM. No obstant l'etimologista se sent induït a cercar-li un origen bascoide. És paral·lel a una colla de noms bascos en -ita, a tots els quals es troba una planera explicació amb arrels basques: *Iurita* (Mitxelena, *Apell.*, § 392), *Munita* (§ 457), *Yurrita* (§ 90), *Arroita* (§ 91). P. ex. *Iurita* pot venir de *irura* «vega, valle» (o derivat de *iru* '3'). I al costat tenim formes amb el sufix -eta tan conspicu en basc: *Iurreta*, *Yurreta*, *Arroeta*; i també amb *Munita* podem acoblar *Buniet* o *Bunioeta* (recordant l'alternança basca B/M).

No es pot creure, però, que un NL que es repeteix tant, i en llocs tan vastament dispersos, hagi estat importació basca secundària, car no sols els dos casos catalans, sinó també els castellans, es documenten des de fa molts segles. P. ex. *Zorita de los Canes*, que té 160 hab. (i és el de la prov. de Guadalajara, p. jud. Pastrana): ja consta en un doc. de 1198 (Mz.Pi., *Docs. Ling.*, 262, lín. 82, 96); i és ben conegut en la història del dret castellà el *Fuero de Çorita*. I parlant de quan era encara en mans dels sarraïns, l'Edrissi (princ. segle XII) l'anomena *s-r-ra* en lletra aràbiga, com un castell fort a l'esq. del Tajo, i al S. de Pastrana (i figura també en el text del «Moro Rasis», encara anterior: ed. Saavedra de l'Edrissi, p. 45, ed. Ubieto, p. 109).

També és clar que fóra increïble que, des d'aquest, o des d'algun nom bascongat, hagués estat arrossegat el nom a zones tan llunyanes com les provs. de Cáceres o Palència o a les muntanyes de Segòvia. És evident que pertot, o almenys en la gran majoria dels llocs, ha de ser heretat des dels temps ibèrics.

Ja veurem com hi ha, pervivent en basc, una arrel ben probable. El problema principal que es planteja al bascòleg és la formació de la terminació -ita. D'aquesta tenim encara un altre cas en país romanitzat en data més o menys tardana, com ja vaig argumentar en *E.T.C.* I, 174-175: *Anguita*, poble a l'extrem Nord-est de la prov. de Guadalajara (més enllà de *Çorita de los Canes*); derivat del bc. *angio* 'devesa', tal com hi ha *Munita*, junt amb *Munio* i *Buniet*, amb l'arrel que ha format altres NLL castellans de radical bascoide; en el mateix meridià que *Anguita*: *Anguiano* (dim. basc en -no) bastant més al Nord, car ja és un poble de Rioja; en fi *Anguia* «monte» de la vall de Sàmano, que no és lluny del *Zurita* citat de la prov. de

Santander.

La conservació de l'oclusiva *gui* en aquests noms faria suposar que en tots aquests llocs la llengua s'hi mantingué basca, o almenys bilingüe, fins tan tard com a la vall d'Ojastro (bc. l'a. 1000) (a la qual *Anguiano* es troba ben proper); però ja molt més lluny al Sud es troba *Anguita* (amb tota la prov. de Sòria entremig). Per això suggeria jo que hi hagués hagut algun illot de supervivència bascofònica al llarg del «sistema orogràfic ibèric».

Admetem-ho. Però quant a *Sorita* i el cast. *Zurita*, no penséssim a explicar així la conservació de la sorda -r- fins a la Baixa Ribagorça i els Ports de Morella: no hi ha base per creure en illots lingüístics bascos tan llunyans cap al Sudest i majorment fins a Avila i Extremadura. Quedi ben descartat.

Resta el problema bascològic de -ita. Consultat Mitxelena (amb ocasió de l'article *zurita* 'mena de colom' del DCEC IV, 883b30 ss.), m'escrivia en carta de 30-XI-1957: «lo que resulta raro, de todos modos, es el sufijo: -ita, de *-ieta resultaría completamente anormal (cf. *Arrieta*, *Zubieta* etc.) y más en el S. XIII»; després de donar el consell que ja veurem, sobre l'arrel; car amb el S. XIII es referia a la següent aparició del nom en domini basc.

Lacarra (*Vasconia Medieval*, 44) havia publicat una llista de «nombres de *bustalizas*» [= cast. *seles* 'plans de pastura'], de l'any 1284, a Roncesvalles, «en Garabiscay», dues de seguides: «Orçiren *çorita* çaharra» i «Orçiren *çorita* soroa». Recollint-ho d'ell Mitx. (*Fo. Hist. Vca.*, 130; i II; i en *BSVAP*, 1957, 261) aclareix «piénsese lo que se quiera de *çorita*, que es muy claro, es difícil negarse a ver en la primera palabra el tan comentado nombre de Dios». O sigui el del Déu precristià del basc primitiu + -ren, desin. de gen. Cosa que indirectament ens prova la data ben arcaica d'aquest basc *çorita*. La resta dels dos noms de les *bustalizas* és clara, puix que *soro* és «campo, plazoleta, prado» (Azkue), i *çaharra* 'vell'. En total, doncs: «la divina *çorita* antiga' i 'el prat de la *çorita* divina».

Però què era, doncs, una *çorita*? En la seva carta Mitx. suggeria un derivat de *çori* «maduro», afegint-hi *çoli* com variant dialectal; «porque no me parece muy apropiado *çori* 'suerte, agüero', probablemente 'ave' en época anterior, cf. *txori* 'pájaro'». Crec que ens hi podem adherir, i admetre que els *çorita* de les *bustalizas* (i per què no tots els altres) vagin significar 'paratge de cereals madurs', 'paratge de camps on ja hi ha a punt (ben d'hora) les collites de blat, d'ordi' etcètera.¹

Continuava encara Mitxelena: «*Çori* debe ser un antiguo participio en -i del tipo de *autsi*, *aberatsi* etc.; y ahora tengo prueba de que *neurri* ['mesura, mesurar'] era también participio (cf. el cast. *medida*); y lo mismo sucede probablemente con otros, como *ibiçi* (-cac, -pac) cf. cast. *venado*, *pescado*». La tesi dels participis en -i ja l'havia sostinguda ell en *Pasado d. l. lengua Vca.*, p. 97.

Ara bé, que aquests adjectius-participis es combina-